आदर्शप्रश्नपत्र-प्रारूपम्

सत्रम् 2024 -2025

कक्षा नवमी

विषयः संस्कृतम्

समयः होरात्रयम् **पूर्णांकाः 80**

	खण्ड 'क' **बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः**	**16 अङ्काः**
प्रश्न-1.	**अधोलिखित-षोडश-प्रश्नानाम् उत्तराणि प्रदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चिनुत।** **1. संस्कृते …………… पुरुषाः सन्ति।** **(क) त्रयः** **(ख) तिस्रः** **(ग) त्रीणि** **(घ) चत्वारि** **2. शेमुषी (प्रथमो-भागः) इत्यस्य षष्ठः पाठः कः?** **(क) भ्रान्तो बालः** **(ख) लौहतुला** **(ग) सूक्तिमौक्तिकम्** **(घ) सिकतासेतुः** **3. "जन्तवः, नद्यः, विभूतयः, परितः" इत्यत्र भिन्नप्रकृतिकं पदं चित्वा लिखत।** **(क) जन्तवः** **(ख) नद्यः** **(ग) परितः** **(घ) विभूतयः** **4. चन्दनः नारीस्वतन्त्रतायाः ……………… आसीत्।** **(क) समर्थकः** **(ख) कल्याणकारिणः** **(ग) विरोधी** **(घ) प्रबन्धः** **5. 'गौः' इत्यस्य शब्दस्य कोऽर्थः?** **(क) वृषभः** **(ख) काकः** **(ग) धेनुः** **(घ) पिकः** **6. 'जले चरन्ति इति'' इत्यस्य कृते एकपदवाचि-पदं चिनुत।** **(क) नभचराः** **(ख) निशाचराः** **(ग) स्थलचराः** **(घ) जलचराः** **7. <u>त्रयाणां लोकानां समाहारः</u> इत्यस्य समस्तं पदं चिनुत।** **(क) त्रिलोकी** **(ख) त्रिलोकसमाहारः** **(ग) लोकत्री** **(घ) त्रिलोकानाम्** **8. 'आशु' इत्यस्य पर्यायपदं चिनुत।** **(क) श्रेष्ठः** **(ख) मन्दम्** **(ग) शीघ्रम्** **(घ) शनैः शनैः**	**1×16=16**

	9. जानाम्यहम् इत्यस्य सन्धि-विच्छेद-पदं चिनुत। **(क) जानाम्+यहम्** **(ख) जानाम्य+अहम्** **(ग) जानाम्य+अहम्** **(घ) जानामि+अहम्** **10. 'व' इत्यस्य उच्चारणस्थानं प्रदत्त-विकल्पेभ्यः चिनुत।** **(क) ज्ञानवान्** **(ख) ज्ञानवन्तौ** **(ग) ज्ञानवन्तः** **(घ) ज्ञानवानाः** **11.परिश्रमेण छात्राः ज्ञान+मतुप् भवन्ति।** **(क) लिखन्** **(ख) लिखति** **(ग) लिखत** **(घ) लिखन्ती** **12.लिख्+शतृ छात्रः इतस्ततः पश्यति।** **(क) लिखन्** **(ख) लिखति** **(ग) लिखत** **(घ) लिखन्ती** **13............. नमः।** **(क) दुर्गाम्** **(ख) दुर्गायै** **(ग) दुर्गाय** **(घ) दुर्गायाः** **14.सा राधिका ....।** **(क) अस्ति** **(ख) स्तः** **(ग) असि** **(ग) अस्मि** **15.शिवयोः इत्यस्य पद-परिचयम्-** **(क) शिव शब्दः, प्रथमा विभक्तिः, द्विवचनम्।** **(ख) शिव शब्दः, षष्ठी विभक्तिः, द्विवचनम्।** **(ग) शिव शब्दः, द्वितीया विभक्तिः, द्विवचनम्।** **(घ) शिव शब्दः, तृतीया विभक्तिः, द्विवचनम्।** **16.अपश्यत इत्यस्य पद-परिचयम्-** **(क) दृश् धातोः, लङ्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्।** **(ख) दृश् धातोः, लङ्लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्।** **(ग) दृश् धातोः, लङ्लकारः, मध्यम-पुरुषः, बहुवचनम्।** **(घ) दृश् धातोः, लङ्लकारः, प्रथम-पुरुषः, एकवचनम्।**	
	खण्ड 'ख' **अपठित-अवबोधनम्**	**10 अङ्काः**
प्रश्न-2.	**अधोलिखितम् अनुच्छेदम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्।** **विज्ञानस्य नवीनेषु आविष्कारेषु एकः अतीव उपयोगी आविष्कारः अस्ति-चलभाषियन्त्रम् (मोबाइल इति।) अस्य मुख्य प्रयोजनमासीत् दूरवर्तिना केनापि जनेन सह वार्तालापः सुकरः भवेत् इति। परमद्यत्वे तु चलभाषियन्त्र लघुसङ्गणकमिव वर्तते।**	

	एवं प्रातीयते यत् जनाः हस्ते एक सम्पूर्ण जगत् एव नयन्तः गच्छन्ति। अनेन ते न केवलं वार्ता कुर्वन्ति अपितु वार्तया सहैव वक्तारं साक्षात् पश्यन्त्यपि। ईमेल-फेसबुक-व्हाट्सएप-माध्यमैः एतदतीव सुकर संदेशवाहकमपि। अस्य माध्यमेन गमनागमनार्थं शीघ्रमेव वाहनं प्राप्य जनाः सरलतया स्वगन्तव्यं प्राप्नुवन्ति। न केवलमेतदेव अपितु एतत् यन्त्र मनोरञ्जनकारि अपि। बालाः, वृद्धाः युवानः अस्य माध्यमेन विविधक्रीडाभिः मनोरञ्जनक्षमाः भवन्ति। परमेतदपि विचारणीयं यस्य अधिकाधिक प्रयोगः हानिकरः भवति। 'अति सर्वत्र वर्जयेत्' इत्यनुरूपेण अस्य यथावश्यकं प्रयोगः एव करणीयः। (1) एकपदेन उत्तरत – (क) किम् अतीव सुकर सन्देशवाहकम्? (ख) जनाः वार्तया सह साक्षात् कं पश्यन्ति? (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (क) अस्य मुख्यं प्रयोजन किमस्ति? (3) निर्देशानुसारं उत्तरत – (क) 'केनापि जनेन सह वार्तलापः सुकरः भवेत्' अत्र विशेषणपदं किम्? (ख) 'अस्य यथावश्यकं प्रयोगः एव करणीयः' इति अत्र किं क्रियापदम्?	 1×2=2 1×1=1 1×2=2
प्रश्न-3.	अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा अनुच्छेदाधारित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्। श्री जवाहरलाल-नेहरुः महापुरुषः आसीत्। सः देशभक्तः जननायकः च आसीत्। सः बाल्ये उच्च शिक्षायै आङ्गलदेशम् अगच्छत्। सः भारते आगम्य देशसेवायां संलग्नः अभवत्। सः गान्धी-महोदयेन चालिते सत्याग्रहे सम्मानितः अभवत्। तदैव सः भारतस्य ग्रामे-ग्रामे अगच्छत्। सः सर्वान् जनान् अबोधयत् येन जनाः स्वतन्त्रतायाः प्राप्तये यत्नं कुर्वन्तु। जनाः भारतस्य स्वतन्त्रतायै उद्यताः अभवन्। सः सर्वं सुखम् अत्यजत्। सः बहुवारं कारागारम् अगच्छत्। (1) एकपदेन उत्तरत- (क) महापुरुषः कः आसीत्? (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (क) जवाहरलालः कुत्र सम्मानितः अभवत्? (3) गद्यांशं पठित्वा तृतीयांशतुल्यं सारं लिखत। (4) प्रदत्त-गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत। (क) शिक्षायै (ख) सत्याग्रहे सम्मानितः (ग) जवाहरलाल-नेहरुः (घ) गान्धी-महोदयः	 1×1=1 1×1=1 1×2=2 1×1=1
	खण्ड 'ग' रचनात्मक-कार्यम्	10 अङ्काः
प्रश्न-4.	मञ्जूषातः पदानि विचित्य रिक्तस्थानानि पूरयित्वा प्रधानाचार्यमहोदयस्य कृते विद्यालये प्रवेशार्थं प्रार्थना – पत्रं लिखत –	5×1=5

	सविनयम्, दूरे, सधन्यवादः, मान्यवर, गृहे, प्रदाय, प्रधानाचार्यमहोदयाः, दशमकक्षायाम्, विद्यालये, आज्ञाकारी।	
	सेवायाम् श्रीमन्तः (1) .... राजकीय वरिष्ठ माध्यमिक विद्यालयः अ.ब.स. (2) .... (3) .... निवेदनम् इदम् अस्ति यत् अहम् (4) ....95% अङ्कान् लब्धवा उत्तीर्णजातः। अस्माभिः स्वनिर्मिते (5) .... ह्यः एव प्रवेशः कृतः । मम् गृहं पूर्व विद्यालय इव पञ्चदश कोश पर्यन्तं (6) ....अस्ति अहम् विज्ञानक्षेत्रे भवताम् (7) ....प्रवेष्टुम् इच्छामि । कृपया मह्यम् स्वीकृतीं (8) .... अनुगृह्णवन्तु। (9).............................. भवताम (10) .... शिष्यः क.ख.ग. ।	
प्रश्न-5.	अधोलिखितेषु विषयेषु एकं विषयम् अधिकृत्य संस्कृत-भाषायां लघुनिबन्धं लिख्यन्ताम्। (क) विजयादशमी (ख) दीपावली (ग) पर्यावरणम्	5×1=5
	खण्ड 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	24 अङ्काः
प्रश्न-6.	अधोलिखित-पदानां सन्धिं/सन्धिविच्छेदं वा कुरुत । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) शिवास्ते = ...+..........। (ख) नि+अवसत् =...............। (ग) सप्ताहान्ते = ...+..........। (घ) सूर्य+उदयः =...............। (ङ) अत्युत्तमः = ...+..........।	1×4=4
प्रश्न-7.	अधोलिखितानां वर्णानां समुचितं उच्चारणस्थानं लिखत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) आ = ... । (ख) व = ...। (ग) फ = ...। (घ) ल = ...। (ङ) झ = ...।	1×4=4
प्रश्न-8.	अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा उचितम् उत्तरं	1×4=4

	लिखत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) पठ्+शतृ छात्रः इतस्ततः पश्यति। (ख) पुत्रः पितरं प्रणम्य विद्यालयं गतवान्। (ग) मुद्+शानच् ते गायन्ति। (घ) सिंहः मृगं खादितुम् इच्छति। (ङ) नृपेण प्रजाः पाल्+अनीयर्।	
प्रश्न-9.	अधोलिखितवाक्येषु वाक्यानुगुणं शब्द-रूपाणां विभक्ति-वचनम् अधिकृत्य समुचितं पदं लिखत । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) ....चित्रं पश्यन्ति।(कवि प्रथमा) (ख) ....नमः। (दुर्गा चतुर्थी) (ग) .... विद्यालयम् अगच्छन्। (छात्र प्रथमा) (घ) ....वन्दनीयौ। (पितृ प्रथमा) (ङ) .... विद्यालयं चलिष्यथ। (युष्मद् प्रथमा)	1×4=4
प्रश्न-10.	अधोलिखितवाक्येषु वाक्यानुगुणं धातुरूपाणां पुरुष-वचनम् अधिकृत्य समुचितं पदं लिखत ।(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) अद्य वयम् चलचित्रं ....। दृश् धातुः लृट्लकारः (ख) छात्राः निज-पाठम् ....। पठ् धातुः लङ्लकारः (ग) श्वः नदीतीरे वनमहोत्सवः ....। भू धातुः लृट्लकारः (घ) त्वं विद्यालयं.........। गम् धातुः विधिलिङ्लकारः (ङ) इदानीं अहं किं ....। कृ धातुः लट्लकारः	1×4=4
प्रश्न-11.	अधिलिखित-पदानां समुचितं पद-परिचयं विधीयन्ताम् – (केवलं चतुर्णाम्) कृष्णैः, तेषाम्, हरये, अलिखत, द्रक्ष्यावः, पठ ।	½×4= 2
प्रश्न-12.	अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समस्तपदं विग्रहपदं वा लिखत ।(केवलं चतुर्णाम्) (क) बालकः स्नानस्य उपकरणम् आदाय अभ्यागतेन सह प्रस्थितः । (ख) लवः विद्याभ्यासाय गुरुगृहम् अगच्छत् । (ग) पीतानि अम्बराणि यस्य सः वैकुण्ठे वसति । (घ) नीलकण्ठः नाम शिवः । (च) पितरौ बन्दनीयौ ।	½×4= 2
	खण्ड 'ङ' पठित-अवबोधनम्	20 अङ्काः
प्रश्न-13.	पठित-गद्य-पद्य-आधारित-अवबोधनकार्यम्-	
(अ)	अधोलिखित-पठित-अनुच्छेदम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्। सः श्रेष्ठी पृष्टवान्- “भोः! अभ्यागत! कथ्यतां कुत्र मे शिशुः यः त्वया सह नदीं गतः"? इति। स अवदत् - "तव पुत्रः नदीतटात् श्येनेन हृतः' इति। श्रेष्ठी अवदत् - "मिथ्यावादिन्! किं क्वचित् श्येनो बालं हर्तुं शक्नोति? तत् समर्पय मे सुतम् अन्यथा राजकुले निवेदयिष्यामि।" इति। सोऽकथयत्-“भोः सत्यवादिन्! यथा श्येनो बालं न नयति, तथा मूषका अपि लौहघटितां तुलां न भक्षयन्ति। तदर्पय मे तुलाम्, यदि	

	दारकेण प्रयोजनम्।" इति। (1) एकपदेन उत्तरत – (क) के लौहघटितां तुलां न भक्षयन्ति? (ख) तव पुत्रः नदीतटात् केन हृतः? (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (क) श्रेष्ठी किं पृष्टवान्? (3) निर्देशानुसारं उत्तरत – (क) " मूषकाः अपि लौहघटितां तुलां न भक्षयन्ति।" वाक्येऽस्मिन् कर्तृपदं किम्? (ख) "अभ्यागतः" इत्यस्य सन्धि-विच्छेदं कुरुत।	1×2=2 1×1=1 1×2=2
(आ)	अधोलिखितम् पद्यांशम् अधिकृत्य निर्देशित-प्रश्नानाम् उत्तराणि दीयन्ताम्। गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः। सुस्वादुतोयाः प्रवहन्ति नद्यः समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः।। (1) एकपदेन उत्तरत – (क) गुणाः कुत्र भवन्ति? (ख) सुस्वादुतोयाः काः प्रवहन्ति? (2) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (क) समुद्रमासाद्य नद्यः कीदृशाः भवन्ति? (3) निर्देशानुसारं उत्तरत – (क) "गुणाः" इति पदस्य अत्र विलोमपदं किम्? (ख) "भवन्त्यपेयाः" इत्यस्य सन्धि-विच्छेदं कुरुत।	1×2=2 1×1=1 1×2=2
प्रश्न-14.	पठित-गद्य-पद्ययोः हिन्दी-भाषायाम् अनुवादः।	
(अ)	अधोलिखित-गद्यांशयोः कस्यचिद् एकस्य गद्यांशस्य सप्रसङ्गं हिन्दी-भाषायाम् अनुवादं विधीयन्ताम् । (क) चन्दनः - नमस्करोमि तात! पञ्चदश घटान् इच्छामि। किं दास्यसि ? देवेशः - कथं न? विक्रयणाय एव एते। गृहाण घटान्। पञ्चशतोत्तर-रूप्यकाणि च देहि। चन्दनः - साधु। परं मूल्यं तु दुग्धं विक्रीय एव दातुं शक्यते। देवेशः -क्षम्यतां पुत्र! मूल्यं विना तु एकमपि घटं न दास्यामि । (ख) धर्मो रक्षति रक्षितः इत्यार्षवचनम्। पर्यावरणरक्षणमपि धर्मस्यैवाङ्गमिति ऋषयः प्रतिपादितवन्तः। अतएव वापीकूपतडागादिनिर्माणं देवायतन-विश्रामगृहादिस्थापनञ्च धर्मसिद्धेः स्रोतो रूपेण अङ्गीकृतम्। कुक्कुर- सूकर-सर्प-नकुलादि-स्थलचराः, मत्स्य-कच्छप-मकरप्रभृतयः जलचराश्च अपि रक्षणीयाः, यतः ते स्थलमलानाम् अपनोदिनः जलमलानाम् अपहारिणश्च । प्रकृतिरक्षया एव लोकरक्षा सम्भवति इत्यत्र नास्ति संशयः।	3×1=3

(आ)	**अधोलिखित-पद्यांशयोः कस्यचिद् एकस्य पद्यांशस्य प्रसङ्गसहितं हिन्दी-भाषायाम् अनुवादं विधीयन्ताम् ।** **(क) ललित-पल्लवे पादपे पुष्पपुञ्जे मलयमारुतोच्चुम्बिते मञ्जुकुञ्जे, स्वनन्तीन्ततिम्प्रेक्ष्य मलिनामलीनाम्।। निनादय...।।** **(ख) स भग्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः। तलेनाभिजघानाशु जटायुं क्रोधमूच्छितः॥**	**3×1=3**
प्रश्न-15.	**रेखाङ्कितपदमाधृत्य अधोलिखित-वाक्यानां प्रश्ननिर्माणं कुरुत।** **(क) ग्रामे *निर्धना स्त्री* अवसत ।** **(ख) धनवृष्ट्या कोऽपि दरिद्रः नातिष्ठत्।** **(ग) श्रेष्ठिनः शिशुः स्नानोपकरणमादाय *अभ्यागतेन* सह प्रस्थितः।** **(घ) *गुरुगृहं* गत्वैव विद्याभ्यासः करणीयः।** **(ङ) प्रकृतिः *जीवनसुखं* प्रददाति।**	½×**4= 2**
प्रश्न-16.	**अधोलिखित-पदेषु भिन्नवर्गीयं पदं चिनुत।** **(क) निःश्वस्य, चिन्तय, विमृश्य, उपेत्य।** **(ख) विश्वसिमि, पश्यामि, करिष्यामि, अभिलषामि।** **(ग) तपोभिः, दुर्बुद्धि, सिकताभिः कुटुम्बिभिः ।** **(घ) अधिरोढुम्, गन्तुम्, सेतुम्, निर्मातुम्।**	½×**4= 2**

✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿

प्रश्ननिर्माणकर्ता अशुद्धिसंशोधकश्च

आचार्य नरेश मलोटिया

टीजीटी-संस्कृतम्

राजकीय-उत्कृष्ट-वरिष्ठ-माध्यमिक-विद्यालयः (कन्या) नादौनः

डाकगृहम्- नादौनः, मण्डलम्- नादौनः, जनपदः- हमीरपुरः

(हिमाचल प्रदेशः)- 177033

दूरवाणी- सङ्केतः- 9817707260, 8351007260

अणु-सङ्केतः ggsssnadaun@rediffmail.com

डॉ. अमन शर्मा

टीजीटी-संस्कृतम्

राजकीय-उच्च-विद्यालयः चामुक्खा

डाकगृहम्- चामुक्खा, मण्डलम्- रक्कड़ः, जनपदः- काङ्गड़ा

(हिमाचल प्रदेशः)- 177033

दूरवाणी- सङ्केतः- 8894337243, 8219973147

अणु-सङ्केतः ghschamukha123@gmail.com

आदर्शप्रश्नपत्र-प्रारूप-रूपरेखा

सत्रम् 2024 -2025

कक्षा नवमी

विषयः संस्कृतम्

समयः होरात्रयम् **पूर्णांकाः 80**

खण्डविभाजनम्

खण्ड 'क'	"बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः"	16 अङ्काः
खण्ड 'ख'	"अपठित-अवबोधनम्"	10 अङ्काः
खण्ड 'ग'	"रचनात्मक-कार्यम्"	10 अङ्काः
खण्ड 'घ'	"अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्"	24 अङ्काः
खण्ड 'ङ'	"पठित-अवबोधनम्"	20 अङ्काः
	कुल-अङ्काः	80 अङ्काः

	खण्ड 'क' **बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः**	**16 अङ्काः**
प्रश्न-1.	**प्रथमे प्रश्ने षोडश बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः भविष्यन्ति, तत्रापि पञ्च प्रश्नाः "शेमुषी प्रथमो भाग:" इत्येतम् अधिकृत्य, दश प्रश्नाः व्याकरणम् अनुसृत्य तथा च एकं प्रश्नं संस्कृतस्य सामान्य- बिन्दूनां विषये भविष्यति।** **बहुविकल्पात्मक-प्रश्नाः** **(1) प्रथमः प्रश्नः "सामान्य संस्कृतम्"** **संस्कृतस्य मूलभूत-परिचयात्मक-बिन्दूनां ज्ञानम् (लिङ्ग- विभक्ति- वचन- पुरुष- कारकादि)** **(2) 2 तः 6 प्रश्नपर्यन्तम् "शेमुषी प्रथमो भाग:"** **द्वितीय प्रश्नः पाठस्य नाम, द्वौ प्रश्नौ प्रथम-पाठतः पञ्चम-पाठ-पर्यन्तं प्रदत्त-अभ्यासेभ्यः तथा च द्वौ प्रश्नौ षष्ठ-पाठतः दशम-पाठ-पर्यन्तं प्रदत्त-अभ्यासेभ्यः भविष्यन्ति। अत्र द्वौ प्रश्नौ सामान्यतः कठिनौ भवेताम्।** **(3) 6 तः 16 प्रश्नपर्यन्तम् "व्याकरण-भाग:"** **सन्धि- उच्चारणस्थान- प्रत्यय- शब्दपरिचय- धातुपरिचय- समासाधारित दश प्रश्नाः भविष्यन्ति।**	**1×16=16**

	खण्ड 'ख' **अपठित-अवबोधनम्** **(अपठित-सरलगद्यांश-आधारित-कार्यम् :- गद्यांशद्वयम्)**	**10 अङ्काः**
प्रश्न-2.	**40-50 शब्द-परिमितः एकः अपठितः सरल-गद्यांशः** **(1) एकपदेन प्रश्नोत्तर-द्वयम्** **(2) पूर्णवाक्येन प्रश्नोत्तरम्** **(3) भाषिक-कार्यम् (निर्देशानुसार-प्रश्नोत्तर-द्वयम्)**	 **1×2=2** **1×1=1** **1×2=2**
	भाषिक-कार्यम् => **वाक्ये क्रियापद-चयनं, कर्तृक्रिया-अन्वितिः, विशेषण-विशेष्य-अन्वितिः, सञ्ज्ञास्थाने सर्वनाम-प्रयोगः, सर्वनामस्थाने सञ्ज्ञा-प्रयोगः, पर्यायपदं विलोमपदं वा दत्त्वा अनुच्छेदे प्रदत्तं पद-चयनं, पद-परिचयः, सन्धिं/सन्धि-विच्छेदं वा, समस्त-पदानां विग्रहः विग्रह-पदानां च समासः, प्रकृति-प्रत्ययौ, उपसर्ग-चयनञ्च।**	
प्रश्न-3.	**80-100 शब्द-परिमितः एकः अपठितः सरल-गद्यांशः (सरलकथा प्रसिद्ध-घटना वर्णनं वा)** **(1) एकपदेन प्रश्नोत्तर-द्वयम्** **(2) पूर्णवाक्येन प्रश्नोत्तरम्** **(3) गद्यांशस्य तृतीयांश-तुल्यं सारम्** **(4) गद्यांशस्य समुचित-शीर्षकम्**	 **1×1=1** **1×1=1** **2×1=2** **1×1=1**
	खण्ड 'ग' **रचनात्मक-कार्यम्**	**10 अङ्काः**
प्रश्न-4.	**सङ्केताधारित-अनौपचारिक-पत्रम्**	**½×10=5**
प्रश्न-5.	**निबन्ध-लेखनम् (अनुच्छेद-लेखनम्)**	**5×1=5**
	खण्ड 'घ' **अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्**	**24 अङ्काः**
प्रश्न-6.	**सन्धि-कार्यम् (चतुर्णां पदानां सन्धिं/सन्धि-विच्छेदं वा)** **(1) स्वर-सन्धिः => दीर्घ, गुण, वृद्धि, यण्, अयादि, पूर्वरूप, पररूप, संयोग इत्यादयः।** **(2) व्यञ्जन-सन्धिः => श्चुत्व, ष्टुत्व, जशत्व, तुक् आगम, अनुस्वार, परसवर्ण, अनुनासिक, वर्गीय-प्रथम-अक्षराणां तृतीयवर्णे पञ्चमवर्णे वा परिवर्तनम् इत्यादयः।** **(3) विसर्ग-सन्धिः => विसर्गस्य स्थाने उत्त्वं, रत्वं, लोपः, शकारः, षकारः, सकारः च।**	**1×4=4**
प्रश्न-7.	**उच्चारणस्थानानि (चतुर्णांपदानाम्- उच्चारणस्थानानि लिखत)**	**1×3=3**
प्रश्न-8.	**प्रत्ययाः (चतुर्णारेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययानां संयोजनम् / विभाजनञ्च)** **(1) कृदन्ताः - तव्यत्, अनीयर्, शतृ, शानच्, क्त, क्तवतु, क्त्वा, ल्यप्, तुमुन्।** **(2) तद्धिताः - मतुप्, इन्, ठक्, त्व, तल्।** **(3) स्त्री-प्रत्ययौ - टाप्, ङीप्।**	**1×3=3**
प्रश्न-9.	**कोष्ठेषु प्रदतानां शब्दानां वाक्यानुगुणं शब्द-रूपाणां विभक्ति-वचनम् लिखत । (केवलं**	**1×3=3**

	प्रश्नचतुष्टयम्)	
प्रश्न-10.	निर्देशित-लकारे धातूनां वाक्यानुगुणं पुरुष-वचनम् अधिकृत्य समुचितं पदं लिखत । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)	
प्रश्न-11.	पद-परिचयः (चतुर्णां शब्दानां धातूनाञ्च पद-परिचयः)	½×4=2
प्रश्न-12.	समासाः (वाक्येषु चतुर्णां समस्त-पदानां विग्रहः विग्रह-पदानां च समासः) (1) तत्पुरुषः (विभक्तिः, नञ्, उपपदः), कर्मधारयः तत्पुरुषः(विशेषण- विशेष्यम्, उपमानउपमेयम्), द्विगुः तत्पुरुषः च। (2) द्वन्द्वः (इतरेतरः, समाहारः, एकशेषः) (3) बहुव्रीहिः (समानाधिकरणम्) (4) अव्ययीभावः (अनु, उप, सह, निर्, प्रति, यथा)	½×4=2
	खण्ड 'ङ' पठित-अवबोधनम् ("शेमुषी-प्रथमो भागः" इति संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य पठित-अवबोधनम्) {पाठ्यसामग्री- प्रथमपाठतः दशमपाठ-पर्यन्तम्}	20 अङ्काः
प्रश्न-13.	पठित-गद्य-पद्य-आधारित-अवबोधनकार्यम्	
(अ)	40-50 शब्द-परिमितः एकः पठित-गद्यांशः (संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित-पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य) (1) एकपदेन प्रश्नोत्तर-द्वयम् (2) पूर्णवाक्येन प्रश्नोत्तरम् (3) भाषिक-कार्यम् (निर्देशानुसार-प्रश्नोत्तर-द्वयम्)	 1×2=2 1×1=1 1×2=2
(आ)	एकः पठितः पद्यांशः (संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित-पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य) (1) एकपदेन प्रश्नोत्तर-द्वयम् (2) पूर्णवाक्येन प्रश्नोत्तरम् (3) भाषिक-कार्यम् (निर्देशानुसार-प्रश्नोत्तर-द्वयम्) भाषिक-कार्यम् => वाक्ये क्रियापद-चयनं, कर्तृक्रिया-अन्वितिः, विशेषण-विशेष्य-अन्वितिः, सञ्ज्ञास्थाने सर्वनाम-प्रयोगः, सर्वनामस्थाने सञ्ज्ञा-प्रयोगः, पर्यायपदं विलोमपदं वा दत्त्वा अनुच्छेदे प्रदत्तं पद-चयनं, पद-परिचयः, सन्धिं/सन्धि-विच्छेदं वा, समस्त-पदानां विग्रहः विग्रह-पदानां च समासः, प्रकृति-प्रत्ययौ, उपसर्ग-चयनञ्च।	 1×2=2 1×1=1 1×2=2
प्रश्न-14.	संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित-पाठ्यसामग्रीम् अधिकृत्य हिन्दी-भाषायाम् अनुवादः।	
(अ)	एकस्य गद्यांशस्य हिन्दी-भाषायाम् अनुवादः। (रूपरेखा+प्रसङ्ग+सरलार्थः)	(½+½+2=3)
(आ)	एकस्य पद्यांशस्य हिन्दी-भाषायाम् अनुवादः। (रूपरेखा+प्रसङ्ग+सरलार्थः)	(½+½+2=3)
प्रश्न-15.	रेखाङ्कित-पदमधिकृत्य चतुर्णां वाक्यानां प्रश्ननिर्माणम्।	½×4=2

प्रश्न-16.	**संस्कृत-पाठ्यपुस्तके निर्धारित-पाठ्यसामग्र्याः अभ्यासमधिकृत्य चतुर्णां पदानां मेलनम् । अभ्यासेषु एतादृशाः अनेके विषयाः सन्ति, तद्यथा-** **> पर्यायपदानां (समानार्थक-पदानां) मेलनम्।** **> विलोमपदानां (विपरीतार्थक-पदानां) मेलनम्।** **> विशेषण-विशेष्यानां मेलनम्।** **> कोष्ठकात् चित्वा पदानाम् अर्थः।** **> शुद्ध-कथनानां समक्षम् "आम्" इति तथा अशुद्ध-कथनानां समक्षम् "न" इति लेखनम्।** **> कोष्ठकात् शुद्धं विकल्पं विचित्य रिक्तस्थानपूर्तिः।** **एतेषु विषयेषु कमपि एकं विषयम् अधिकृत्य परीक्षा-पत्र-निर्माता प्रश्नं प्रष्टुं शक्नोति।**	½×**4=2**

****

प्रश्ननिर्माणकर्ता अशुद्धिसंशोधकश्च

आचार्य नरेश मलोटिया

टीजीटी-संस्कृतम्

राजकीय-उत्कृष्ट-वरिष्ठ-माध्यमिक-विद्यालय: (कन्या) नादौन:

डाकगृहम्- नादौन:, मण्डलम्- नादौन:, जनपदः- हमीरपुर:

(हिमाचल प्रदेश:)- 177033

दूरवाणी- सङ्केत:- 9817707260, 8351007260

अणु-सङ्केतः ggsssnadaun@rediffmail.com

डॉ. अमन शर्मा

टीजीटी-संस्कृतम्

राजकीय-उच्च-विद्यालय: चामुक्खा

डाकगृहम्- चामुक्खा, मण्डलम्- रक्कड़:, जनपदः- काङ्गड़ा

(हिमाचल प्रदेश:)- 177033

दूरवाणी- सङ्केत:- 8894337243, 8219973147

अणु-सङ्केतः ghschamukha123@gmail.com